

เรื่องที่ 1

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวิชาภูมิศาสตร์

บรรยายครั้งที่หนึ่ง

แผนการบรรยายเรื่องที่ 1

ชื่อเรื่อง : ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวิชาภูมิศาสตร์

หัวข้อบรรยาย

- 1.1 ความรู้ภูมิศาสตร์ของคนทั่วไป
- 1.2 จุดมุ่งหมายและแนวคิดพื้นฐานของภูมิศาสตร์
- 1.3 สรุป

แนวคิด

1. ในความรู้สึคนึกคิดของคนทั่วไป เนื้อหาของภูมิศาสตร์เกี่ยวข้องกับสาระสามเรื่อง คือ ความรู้ในรูปแบบสารานุกรม ความรู้เกี่ยวกับการทำแผนที่ และความรู้เกี่ยวกับสถานที่ที่อยู่นอกเหนือห้องเรียนของคน
2. คำถามสามข้อของภูมิศาสตร์คือ คำถามเกี่ยวกับทำเลที่ตั้ง คำถามเกี่ยวกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อม และคำถามเกี่ยวกับภูมิภาค
3. จากคำถามสามข้อนี้ วิชาภูมิศาสตร์มีวัตถุประสงค์สามอย่างที่แยกจากกัน แต่สัมพันธ์กัน คือ เพื่อค้นพบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อม เพื่อทำความเข้าใจลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากแห่งอื่นของสถานที่หรือภูมิภาค และเพื่ออธิบายแบบแผนของพื้นที่ตั้งหรือการปฏิสัมพันธ์ทางพื้นที่อย่างมีระบบ

วัตถุประสงค์

เมื่อบรรยายเรื่องที่ 1 เสร็จแล้ว นักเรียนสามารถ

1. อธิบายได้ว่า ความรู้ภูมิศาสตร์ของคนทั่วไปกับของนักภูมิศาสตร์ต่างกันอย่างไร
2. อธิบายได้ว่า วัตถุประสงค์ของวิชาภูมิศาสตร์ทั้งสามอย่างของภูมิศาสตร์เป็นอย่างไร และทำให้ภูมิศาสตร์แตกแยกออกเป็นสามแนวอย่างไร

หัวข้อบรรยาย 1.1

ความรู้ภูมิศาสตร์ของคนทั่วไป

สำหรับบุคคลโดยทั่วไปแล้ว เมื่อถูกถามถึงเนื้อหาของวิชาภูมิศาสตร์ที่ศึกษากันอยู่ มีน้อยคนนักที่ไม่สามารถตอบได้ว่า เนื้อหาที่เป็นส่วนประกอบของวิชาภูมิศาสตร์เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับอะไร แต่เมื่อถูกถามถึงเนื้อหาส่วนประกอบที่เป็นศูนย์กลางและเป็นเป้าหมายสำคัญที่ นักภูมิศาสตร์ต้องการบรรลุถึงแล้ว มีน้อยคนอีกเช่นเดียวกันที่สามารถตอบคำถามนี้ได้ แม้นักศึกษา ที่เลือกเรียนวิชาภูมิศาสตร์เป็นวิชาเอกในระดับปริญญาตรีขึ้นไปในมหาวิทยาลัย ที่มีการสอนวิชา ภูมิศาสตร์ของประเทศไทย ก็มีอยู่เป็นจำนวนไม่น้อยที่ถูกจัดรวมอยู่ในกลุ่มคนประเภทหลังนี้ด้วย

ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาของวิชาภูมิศาสตร์ของคนทั่วไปมีความไม่สอดคล้อง ต้องกันกับเนื้อหาแท้ของวิชาภูมิศาสตร์ ภาพของวิชาภูมิศาสตร์ตามความนึกคิดของคนส่วนมากเป็น ภาพที่เชื่อมโยงกับความทรงจำเกี่ยวกับการสอนวิชาภูมิศาสตร์ในโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและ มัธยมศึกษา ในชั้นเรียนในระดับการศึกษาเหล่านี้ มิได้มีการกำหนดหลักสูตรการสอนวิชาภูมิศาสตร์ จากคำถามที่เป็นจุดศูนย์กลางของศาสตร์ ที่นักวิชาการในสาขานี้พยายามพัฒนาแนววิธีที่จะ นำไปสู่คำตอบ หลักสูตรวิชาภูมิศาสตร์ในระบบการศึกษาระดับก่อนอุดมศึกษาเป็นการกำหนด ขึ้นจากครูที่เชี่ยวชาญด้านการสอนวิชาสังคมศึกษา มากกว่าที่จะดำเนินการ โดยครูที่ได้รับการ ฝึกฝนตามแนววิธีของภูมิศาสตร์ร่วมสมัยโดยตรง ดังนั้น การจัดหาความรู้ด้านภูมิศาสตร์ให้แก่ นักเรียนจึงมองไปที่เนื้อหาและทรัพยากรที่มีและใช้อยู่ในวิชาภูมิศาสตร์ ทั้งนี้ โดยไม่ให้ความสำคัญแก่การฝึกฝน การสังเกตภูมิทัศน์และแนววิธีเฉพาะของวิชาภูมิศาสตร์ อย่างนัก ภูมิศาสตร์กระทำ

ในโรงเรียนมัธยม เนื้อหาของวิชาภูมิศาสตร์ทับซ้อนอยู่กับเนื้อหาที่ศึกษาโดยวิชา อื่น ๆ อีกหลายวิชา ชั้นเรียนในโรงเรียนจึงไม่ได้แยกเนื้อหาวิชาภูมิศาสตร์ออกจากวิชาทาง สังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ เนื้อหาของวิชาภูมิศาสตร์ถูกแบ่งแยกกระจายเข้าไปผสม กลมกลืนอยู่กับวิชาการด้านอื่น ๆ เช่น วิทยาศาสตร์กายภาพและชีวภาพ สิ่งแวดล้อมศึกษา ภูมิภาคศึกษา หรือท้องที่ศึกษา ประวัติศาสตร์ ประชากรศาสตร์ และระบบการปกครอง เป็นต้น นอกเหนือจากนี้แล้ว การถ่ายทอดความรู้โดยวิธีการบอกเล่ารวมทั้งสร้างกรอบความรู้ที่ง่ายต่อการ ให้นักเรียนจดจำเป็นส่วนประกอบที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของวิธีการสอนวิชาภูมิศาสตร์หรือสังคม ศึกษานี้ในโรงเรียน

จากความจริงดังกล่าวนี้ จึงไม่น่าสงสัยเลยว่า เนื้อหาเกี่ยวกับวิชาภูมิศาสตร์ในความรู้สึกนึกคิดของคนทั่วไปจะเกี่ยวข้องกับสาระเรื่องราวสามเรื่องใหญ่ เรื่องแรกคือ ภูมิศาสตร์เป็นความรู้ในรูปแบบของสารานุกรม (encyclopaedic knowledge) กล่าวคือ เป็นความรู้ที่รวบรวมเอาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องที่เกิดขึ้นบนผิวโลกเข้ามาไว้ด้วยกัน จนเป็นที่เข้าใจกันว่า นักภูมิศาสตร์ต้องรู้จักและจดจำได้ถึงตำแหน่งที่ตั้งและชื่อของภูเขา แม่น้ำ และเมืองสำคัญ จำนวนพลเมืองของเมืองต่าง ๆ รวมถึงประเทศใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้นบนพื้นผิวโลก

เนื่องจากการที่การถ่ายทอดความรู้ในรูปแบบสารานุกรมเหล่านี้ในชั้นเรียนมักสะดวกที่จะดำเนินการโดยอาศัยอุปกรณ์ภาพ แผนที่ และแผนที่ โดยอุปกรณ์เหล่านี้สามารถช่วยชี้กำหนดตำแหน่งที่ตั้ง รวมทั้งสามารถช่วยพิจารณาลักษณะของภูมิประเทศ และลักษณะการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ จึงเป็นที่เข้าใจกันอีกด้วยว่า ภูมิศาสตร์เป็นวิชาเกี่ยวกับการทำแผนที่ ในเรื่องนี้เห็นกันว่านักภูมิศาสตร์มีภารกิจในการแสดงลักษณะของพื้นผิวโลกแต่ละส่วนให้ปรากฏและภารกิจนี้เป็นส่วนประกอบที่สำคัญในเนื้อหาของวิชาภูมิศาสตร์

เรื่องสุดท้ายคือ วิชาภูมิศาสตร์เป็นวิชาที่บรรยายความรู้เกี่ยวกับสถานที่ที่อยู่ นอกเหนือความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของผู้เรียน ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ที่แปลกใหม่เหล่านี้ เป็นสิ่งที่นักเดินทางท่องเที่ยวไปพบเห็นและเขียนหนังสือบรรยายความรู้สึกเกี่ยวกับลักษณะของสถานที่ การเดินทางท่องเที่ยวไปในที่ต่าง ๆ จึงเป็นที่เข้าใจว่าเป็นงานของนักภูมิศาสตร์ด้วย

เรื่องราวสามเรื่องใหญ่ที่คนเข้าใจว่าเป็นเนื้อหาของวิชาภูมิศาสตร์ที่กล่าวมานี้ นักภูมิศาสตร์อาชีพยอมรับว่ามีอยู่ในเนื้อหาที่นักภูมิศาสตร์เรียนรู้ แต่นักภูมิศาสตร์ก็ไม่ถือว่า สาระเหล่านี้เป็นตัวตนเนื้อแท้ของวิชา การรวบรวมข้อเท็จจริงของพื้นผิวโลกและการผลิตแผนที่และแผ่นภาพ เพื่อนำมาเป็นฐานข้อมูลเกี่ยวกับพื้นผิวโลกไม่ใช่เป้าหมายหลักของวิชาภูมิศาสตร์ และถึงแม้ว่านักภูมิศาสตร์อาจมีการเดินทางและทำงานในสนาม รวมทั้งมีการจดบันทึกสิ่งที่สังเกตเห็นภายในสถานที่ในฐานะเป็นข้อมูลสำหรับใช้ประโยชน์ แต่การสังเกตเกี่ยวกับสถานที่ของนักภูมิศาสตร์ย่อมไม่เหมือนกับการสังเกตในเรื่องเดียวกันของนักท่องเที่ยว นักภูมิศาสตร์จะถูกฝึกฝนให้สังเกตภูมิทัศน์ทั้งที่เป็นเองตามธรรมชาติและที่ปรุงแต่งโดยสิ่งที่เป็นวัฒนธรรม ทั้งนี้ด้วยแนววิधिเฉพาะที่เป็นของวิชาภูมิศาสตร์เอง นักท่องเที่ยวที่ขาดคุณสมบัติเกี่ยวกับการสังเกตตามแนววิधिของวิชาการภูมิศาสตร์ย่อมบรรยายสถานที่ที่แตกต่างจากที่นักภูมิศาสตร์บรรยายสำหรับนักภูมิศาสตร์ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพื้นผิวโลก และการผลิตแผนที่เป็นทรัพยากรที่ใช้เป็นหนทางนำไปสู่การบรรลุถึงเป้าหมายสูงสุดของวิชาเท่านั้น

หัวข้อบรรยาย 1.2

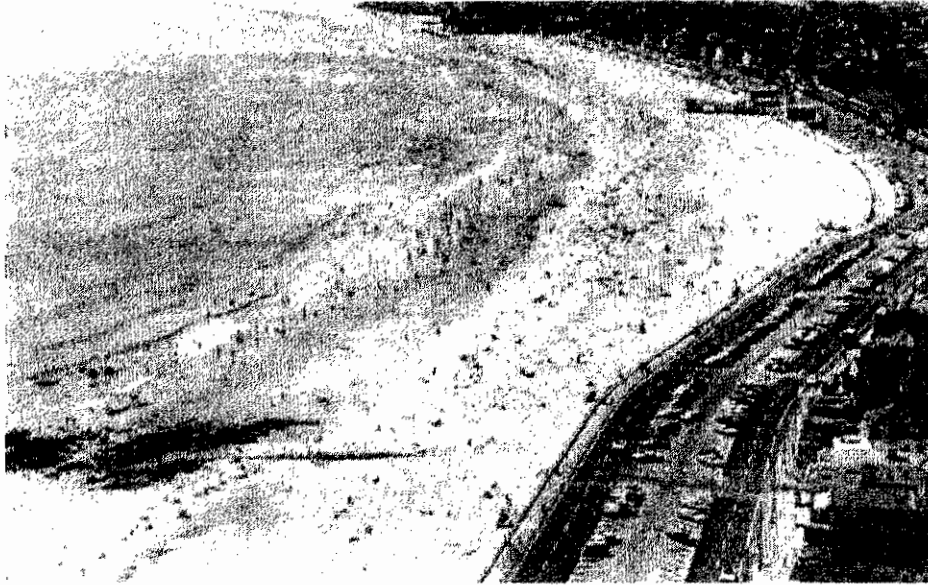
จุดมุ่งหมายและแนวคิดพื้นฐานของภูมิศาสตร์

คำว่า “ภูมิศาสตร์” แปลมาจากภาษาอังกฤษว่า “geography” ในการทำความเข้าใจความหมายของภูมิศาสตร์ จึงทำความเข้าใจได้จากคำว่า geography นี้

คำว่า geography มีฐานรากจากภาษากรีก ผู้ที่ให้ความหมายของ geography ในภาษากรีก คือนักวิทยาศาสตร์กรีกชื่อ อีราโทสทีนีส (Eratosthenes) เมื่อกว่าสองพันสองร้อยปีมาแล้ว โดยอีราโทสทีนีสนำคำภาษากรีกสองคำมารวมกัน คือคำว่า geo ที่หมายถึง “โลก” (the earth) และคำว่า graphein ที่แปลว่า “เขียน” (to write) จากฐานรากของคำอย่างนี้ จึงไม่น่าแปลกใจที่งานเขียนทางภูมิศาสตร์ในยุคแรกเริ่มจะเป็นงานเขียนที่ให้ความสนใจเป็นพิเศษแก่โครงสร้างทางกายภาพของโลก และธรรมชาติและกิจกรรมของมนุษย์ที่อาศัยอยู่ ณ ส่วนต่าง ๆ ของโลกที่รู้จัก (Fellmann et al., 1985, p.2) ในปัจจุบัน นักภูมิศาสตร์ได้พยายามให้ความหมายของภูมิศาสตร์ด้วยคำอธิบายต่าง ๆ เช่น อธิบายว่าเป็นการศึกษาพื้นผิวโลกในฐานะที่เป็นพื้นที่ที่ประชากรมนุษย์อาศัยอยู่ หรืออธิบายว่าเป็นการศึกษาโลกในฐานะเป็นบ้านอยู่อาศัยของมนุษย์ บทนิยามที่เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย คือ บทนิยามของริชาร์ด ฮาร์ทฮอร์น (Richard Hartshorne) ซึ่งให้ความหมายวิชาภูมิศาสตร์ในหนังสือ *Perspective on the Nature of Geography* (1959) ดังนี้ : “ภูมิศาสตร์เป็นเรื่องเกี่ยวกับการพรรณนาและการตีความคุณลักษณะที่แปรผันหลากหลายของพื้นผิวโลกอย่างถูกต้อง เป็นระเบียบ และมีเหตุผล” (Haggett, 1994, p.220)

คำอธิบายความหมายของวิชาภูมิศาสตร์ที่ให้โดยฮาร์ทฮอร์นนี้ เป็นคำอธิบายที่เป็นทางการ จากคำอธิบายนี้ คำที่เป็นศูนย์กลางสู่เนื้อหาและแนววิธีของภูมิศาสตร์มีสองคำ คือคำว่า “คุณลักษณะที่แปรผันหลากหลาย” (variable character) และคำว่า “พื้นผิวโลก” (earth surface) ซึ่งเราจะเห็นว่า แม้มีการขยายความคำอธิบายความหมายของภูมิศาสตร์แต่สำหรับบุคคลโดยทั่วไปแล้ว ก็ยังยากที่จะทำความเข้าใจ

คำอธิบายความหมายของวิชาภูมิศาสตร์ ที่ทำให้เห็นทั้งเนื้อหาและแนววิธีของวิชานี้ คือ คำอธิบายของปีเตอร์ แฮกเกตต์ (Peter Haggett) ในบทที่ 1 ของหนังสือ *Geography : A Modern Synthesis* (1975) แฮกเกตต์อธิบายด้วยนวนิยายที่ชื่นชอบของชาวตะวันตกสมัยนั้นชื่อ *On the Beach* (ณ ชายหาด) และภาพถ่ายชายหาดแสมตัน มลรัฐนิวแฮมเชียร์ ซึ่งเป็นชายหาดที่มีประชาชนเดินทางไปพักผ่อนกันอย่างหนาแน่น (ดูรูปที่ 1.1)

รูปที่ 1.1 ฉายภาพ : ภาพภาพถ่ายดาวเทียม มลรัฐนิวแฮมเชียร์ ที่
แสดงได้ดีใช้อธิบายความหมายของ “ภูมิศาสตร์” ตามความเข้าใจของ
นักภูมิศาสตร์ร่วมสมัย

ที่มา : Haggelt, 1975, p.5

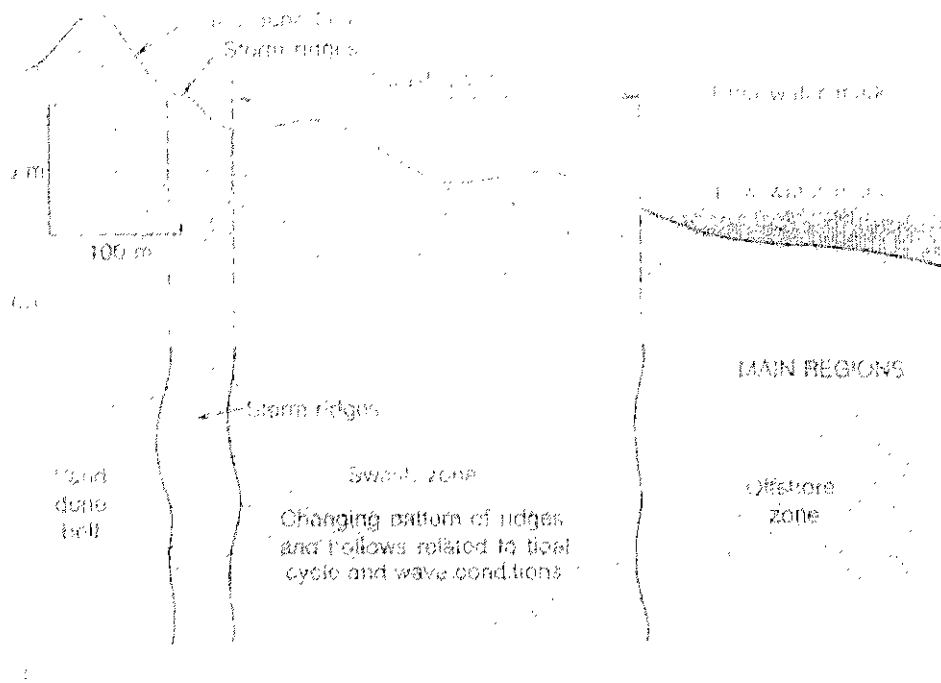
จากภาพถ่ายนี้ แทนที่จะอธิบายความหมายอย่างเป็นทางการของวิชาภูมิศาสตร์อย่าง ฮาร์ทซอร์น แสกเกตต์อธิบายความแตกต่างกันระหว่างการตอบสนองของบุคคลทั่วไปและนักวิชาการ ด้านอื่น ๆ ก็กับการตอบสนองของนักภูมิศาสตร์ที่ศึกษาสถานที่แห่งเดียวกันนี้ ซึ่งลักษณะที่นัก ภูมิศาสตร์ตอบสนองต่อภาพชายหาดต่างจากบุคคลและนักวิชาการด้านอื่น ๆ นี้เองที่อธิบายถึง ความหมายที่เป็นทางการของวิชาภูมิศาสตร์

แสกเกตต์กล่าวว่า ชายหาดตามรูปที่ 1.1 นี้อาจถูกศึกษาโดยนักวิชาการหลายด้าน เช่น ด้านธรณีวิทยา ด้านเศรษฐศาสตร์ ในการศึกษาของนักวิชาการดังกล่าว ชายหาดจะถูกมอง ต่างกัน ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงที่ว่านักวิชาการที่ศึกษาเป็นนักวิชาการด้านไหน แต่สำหรับนัก ภูมิศาสตร์แล้ว จะตอบสนองต่อภาพชายหาดแห่งนี้สามประการ โดยการตอบสนองแต่ละ ประการจะนำไปสู่จุดสนใจที่แตกต่างกัน ดังนี้

ประการแรก : นักภูมิศาสตร์จะกำหนดให้เจาะจงลงไปว่าเหตุการณ์ในภาพเกิดขึ้นที่ ไหนของพื้นที่ พื้นที่ตั้งของเหตุการณ์เป็นจุดสนใจจุดแรกที่นักภูมิศาสตร์ใ้รู้

ประการที่สอง : นักภูมิศาสตร์จะพยายามอธิบายความผันแปรหลากหลายทางพื้นที่ (spatial variation) ที่สังเกตเห็น นักภูมิศาสตร์อาจตั้งคำถามเช่นว่า เพราะเหตุใดบางส่วนของ ชายหาดจึงหนาแน่นด้วยผู้คน ในขณะที่บางส่วนถูกทอดทิ้ง พฤติกรรมนี้สัมพันธ์กับความแตกต่าง ในลักษณะของชายหาดอย่างไร คำถามประเภทนี้นำไปสู่ความสนใจทั่วไปเกี่ยวกับความสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมของมนุษย์

ประการที่สาม : การสนองตอบทางภูมิศาสตร์ประการที่สามต่อภาพชายหาดที่แสดง นี้อาจเป็นความพยายามที่จะจัดประเภทส่วนประกอบต่าง ๆ ในภาพให้เข้าชุดเป็นประเภทของ ระเบียบทางพื้นที่ วิธีที่ง่ายที่สุดในการกระทำนี้คือ การแบ่งบริเวณเป็นเขตต่าง ๆ โดยแต่ละเขตมี ลักษณะเฉพาะที่แน่นอน ซึ่งทำให้เขตนั้นมีลักษณะแตกต่างจากเขตอื่น ความแตกต่างนี้เองที่ทำให้ เราสามารถแบ่งบริเวณชายหาดออกเป็นเขตได้สามเขต กล่าวคือ เขตน้ำท่วมถึง (swash zone) ที่อยู่ ใต้ระดับน้ำขึ้นสูงสุดตามปกติ เขตดอนบน (upper zone) ที่อยู่เหนือระดับน้ำขึ้นสูงสุดตามปกติ และเขตที่เป็นแถบเนินทราย (sand dune belt) รูปที่ 1.2 แสดงส่วนตัดขวางของชายหาดที่ถูกแบ่ง เขตในลักษณะนี้ นักภูมิศาสตร์ใช้กระบวนการตัดออกเป็นส่วนแบบนี้เพื่อกำหนดเป็นชุดของ ภูมิภาค แสกเกตต์กล่าวถึงลักษณะของภูมิภาคว่า “เป็นวิธีแบบตัวเลขในการพรรณาลักษณะ เฉพาะที่ผันแปรหลากหลายในบริเวณหนึ่ง ๆ ที่ทรงประสิทธิภาพ”

รูปที่ 1.2 ความแปรผันหลากหลายภายในสิ่งแวดล้อมชายหาด :
 ภาพตัดตามขวางของชายหาดตามที่แสดงนี้ แสดงให้เห็นถึงเขตที่มี
 ลักษณะเฉพาะของชายหาด

ที่มา : Haggett, 1975, p.7

จากการสนองตอบทางภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกันถึงสามประการต่อชายหาดแห่งเดียวกันนี้ แยกแยะจัดจึงสรุปให้เห็นถึงคำถามสามข้อที่แตกต่างกันแต่สัมพันธ์กันของวิชาภูมิศาสตร์ คือ

ข้อหนึ่ง : คำถามเกี่ยวกับ “ทำเลที่ตั้ง” (location) ที่นักภูมิศาสตร์สนใจจะกำหนดเจาะจงถึงตำแหน่งทางระวางที่ของสิ่งของภายในพื้นที่แต่ละแห่งของผิวโลก คำถามนี้สะท้อนถึงจุดสนใจในพื้นที่ตั้ง ซึ่งเป็นจุดสนใจประการแรกของนักภูมิศาสตร์

ข้อสอง : คำถามเกี่ยวกับ “ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม” (man-environment relation) ภายในพื้นที่นั้น คำถามนี้สะท้อนถึงจุดสนใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นจุดสนใจประการที่สองของนักภูมิศาสตร์

ข้อสาม : คำถามเกี่ยวกับ “ภูมิภาค” (region) และการบ่งชี้ลักษณะเฉพาะของส่วนย่อยทางท้องที่เฉพาะแห่งของพื้นที่ คำถามนี้สะท้อนถึงจุดสนใจเกี่ยวกับการแบ่งเขตเป็นภูมิภาค ซึ่งเป็นจุดสนใจประการที่สามของนักภูมิศาสตร์

คำถามสามข้อนี้เป็นฐานรากของคำอธิบายความหมายที่เป็นทางการของวิชาภูมิศาสตร์ ถึงแม้ความหมายของวิชาภูมิศาสตร์จะถูกให้ในลักษณะที่แตกต่างกัน แต่คำถามสามข้อนี้เป็นคำถามที่สะท้อนภาพการมองโลกของนักภูมิศาสตร์ที่มีมาช้านานและเป็นฐานรากสำคัญของแนวคิดทางภูมิศาสตร์ขณะนี้

จากคำถามสามข้อนี้ นักภูมิศาสตร์สมัยปัจจุบันสรุปว่าวิชาภูมิศาสตร์มีวัตถุประสงค์สามอย่างที่แยกจากกัน วัตถุประสงค์ดังกล่าว หากพิจารณาตามลำดับเวลาของวิวัฒนาการของแนวคิดทางภูมิศาสตร์แล้ว อาจเรียงตามลำดับ ดังนี้

- เพื่อค้นพบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ วัตถุประสงค์ข้อนี้สัมพันธ์กับคำถามข้อสองของวิชาภูมิศาสตร์

- เพื่อทำความเข้าใจลักษณะเฉพาะที่ต่างจากแห่งอื่นของสถานที่หรือภูมิภาค วัตถุประสงค์ข้อนี้สัมพันธ์กับคำถามข้อสามของวิชาภูมิศาสตร์

- เพื่ออธิบายแบบแผนของพื้นที่ตั้งหรือการปฏิสัมพันธ์ทางพื้นที่อย่างเป็นระบบ วัตถุประสงค์ข้อนี้สัมพันธ์กับคำถามข้อหนึ่งของวิชาภูมิศาสตร์ (Morrill, 1974, p. xii)

วัตถุประสงค์ของวิชาภูมิศาสตร์ที่มีลักษณะแตกต่างกันถึงสามประการนี้ ทำให้วิชาภูมิศาสตร์ถูกแบ่งแยกออกเป็นสามแนว แนวแรกคือ แนวความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และแผ่นดิน (man-land relation) แนวนี้ศึกษาทั้งบทบาทของสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อมนุษย์และบทบาทของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งแวดล้อม แนวที่สองคือแนวท้องที่ศึกษา (area study) ซึ่งศึกษา

ข้อเท็จจริงที่หลากหลาย ที่ถูกบูรณาการเข้าไปในหน่วยทางพื้นที่ซึ่งมีลักษณะแตกต่างจากพื้นที่แห่งอื่น ๆ ที่เรียกว่า ภูมิภาค (region) และแนวสุดท้ายคือ แนวการจัดตัวทางพื้นที่ (spatial organization) ที่ศึกษาเพื่อปองชี้ถึงลักษณะที่คล้ายคลึงกันของแบบแผนทางภูมิศาสตร์สำหรับปรากฏการณ์ต่าง ๆ บนพื้นผิวโลก

หัวข้อบรรยาย 1.3

สรุป

วิชาภูมิศาสตร์ตามความเข้าใจของบุคคลทั่วไปกับวิชาภูมิศาสตร์ในความหมายของนักภูมิศาสตร์มีข้อที่แตกต่างกัน ตามความเข้าใจของบุคคลทั่วไป วิชาภูมิศาสตร์หมายถึงความรู้สามส่วน คือ ความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวที่เกิดขึ้นบนผิวโลกที่เป็นแบบสารานุกรม ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนที่และความรู้เกี่ยวกับสถานที่ที่อยู่ห่างไกล ความเข้าใจดังกล่าวแม้มีอยู่ในเนื้อหาของวิชาภูมิศาสตร์ แต่นักภูมิศาสตร์ไม่ถือว่าความรู้เหล่านี้เป็นตัวคนเนื้อแท้ของวิชา ตัวคนเนื้อแท้ของวิชาภูมิศาสตร์มาจากวัตถุประสงค์ของนักภูมิศาสตร์ที่ต้องการศึกษาปัญหาสามอย่าง คือ ปัญหาเกี่ยวกับทำเลที่ตั้ง (location) ปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ และปัญหาเกี่ยวกับภูมิภาค วัตถุประสงค์สามอย่างที่ประกอบเป็นตัวคนเนื้อแท้ของวิชาภูมิศาสตร์นี้ นับว่าเป็นฐานรากของความหมายของวิชาภูมิศาสตร์ การแบ่งแยกกันและความมีความสัมพันธ์ระหว่างกันของปัญหาทั้งสามประการที่นักภูมิศาสตร์ศึกษา ทำให้ภูมิศาสตร์มีแนววิธีศึกษาถึงสามแนว ดังจะได้กล่าวโดยละเอียดในเรื่องที่ 2 ต่อไป